Tweestatusstelsel voorstel

Kort na de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog werden het Vluchtelingenverdrag en het EVRM opgesteld om mensen te beschermen die vluchten voor oorlog en geweld. Deze verdragen vormen het fundament van ons asielbeleid. Gericht op individuele bescherming aan hen die vervolgd worden om hun ras, godsdienst, nationaliteit, of omdat zij behoren tot een bepaalde sociale groep en politieke overtuiging.

In de laatste decennia heeft ons beleid, mede als gevolg van jurisprudentie en politieke keuzes, een enorme verschuiving doorgemaakt waarbij steeds grotere groepen in beeld komen voor asiel. Vele tientallen miljoenen mensen wagen de levensgevaarlijke overtocht naar de EU met onbetrouwbare mensensmokkelaars en komen naar ons land. De beweegredenen van deze mensen lopen zeer uiteen, van angst voor vervolging tot de hoop op een beter leven en andere motivaties. Het kunnen allemaal legitieme beweegredenen zijn, maar het maakt niet dat al deze motivaties onder de bescherming van het Vluchtelingenverdrag vallen. Deze is met reden afgebakend.

Als gevolg hiervan loopt ons asielsysteem vast en staan onze voorzieningen onder enorme druk. Draagvlak voor asiel ebt weg. We slagen er al enige tijd niet meer in om de opvang en bescherming te bieden aan degenen die dat echt nodig hebben. Mensen die recht hebben op onze bescherming moeten maanden soms jaren wachten in crisisnoodopvang en krijgen geen plek in onze maatschappij, terwijl zij die dit recht niet hebben, niet terugkeren en de schaarse plekken bezetten. Dat leidt tot enorme wachttijden in de asielprocedures, te kort aan opvangplekken en gebrek aan zorg, onderwijs en huisvesting.

Het is tijd om tot nieuwe richtingen te komen of, beter gezegd, feitelijk juist terug te gaan naar de basis. Een individueel recht op basis van vervolgingsgronden als uitgangspunt voor ons beleid, de uitvoering en het stelsel. Volwaardige bescherming voor hen die daar recht op hebben, voor de tijd die nodig is. Als we deze bescherming nu en in de komst willen kunnen blijven bieden, dan vraagt dat keuzes van de politiek.

Dat betekent dat we de Vreemdelingenwet 2000 zullen herzien. De elementen die we hierin nadrukkelijk terug zullen laten komen, zijn de borging van het Europees pact, een harmonisatie van ons beleid met de lidstaten om ons heen en een herijking van ons statusstelsel.

Wij kennen sinds 2001 in de vreemdelingenwet het één statusstelsel. Alle soorten asielgerechtigden kennen hetzelfde rechtenpakket. Dat leek indertijd een goed idee omdat het de uitvoering makkelijk maakte en omdat procederen van de ene status naar de andere werd voorkomen. Sindsdien is er in de EU een gemeenschappelijk asielstelsel ontstaan. Dit stelsel kent wel verschillende statussen, met verschillende rechten. Vrijwel geen enkel Europees land heeft sinds 2001 een met Nederland vergelijkbaar één statusstelsel ingevoerd. Dat leidt tot secundaire migratie binnen de EU naar Nederland. Deze ontwikkelingen vormen voor het kabinet de aanleiding het Nederlandse stelsel tegen het licht te houden.

De verdragen en de Europese basis van de richtlijnen in het Gemeenschappelijke Europese Asielstelsel zijn daarbij het uitgangspunt. Zij bieden een stevig fundament van juridische houdbaarheid en humanitaire waarborgen. Daarnaast wil het kabinet aansluiten bij de stelsels van de landen om ons heen. Materiele verschillen tussen landen in procedures en in de rechtspositie van verschillende asielgerechten brengen secundaire migratie binnen de EU met zich. Het kabinet slaat daarom de weg in om het éénstatusstel te verlaten en net als in het EU recht en in de landen om ons te kiezen voor 2 statussen met voor de verschillende asielgerechtigden een niveau van voorwaarden en de daarbij behorende rechten dat gelijkwaardig is aan dat in de landen om ons heen. We gaan daarbij terug naar het basis niveau dat de EU-verdragen en richtlijnen van ons vragen, zodat we niet aantrekkelijker zijn dan andere EU-lidstaten.

Dat gaat ten minste concreet om de voorwaarden en rechten rond gezinshereniging, zodat bijvoorbeeld het onwenselijke effect van nareis op nareis wordt geremd, de geldigheidsduur van tijdelijke verblijfsvergunningen, de termijn dat overgegaan kan worden tot naturalisatie en de uit te geven reisdocumenten.

Het kabinet besluit tot een tweestatusstelsel, mits de ambtelijke uitwerking voldoet aan juridische houdbaarheid, houdbaarheid binnen de Europese verdragen en de uitvoerbaarheid.